

Stereotypen over de seksueel dubbele standaard onder
adolescenten in relatie tot hun seksueel debuut.

L. R. Slotman

L. R. Bouwman

Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland

Opleiding: Pre-master Clinical Child, Family and Education studies

Cursus: Bachelor thesis Pedagogische Wetenschappen

Auteur 1: L. R. Slotman - 6813445

Auteur 2: L. R. Bouwman - 6724000

Beoordelaar 1: J. J. Endendijk

Beoordelaar 2: C. M. Portengen

Datum: 13 mei 2020

Abstract

Worldwide, adolescents are having their sexual debut (their first time of sex) at a younger age. However, the average age of a sexual debut in the Netherlands seems to be increasing. Due to the possible negative consequences of an early sexual debut, such as early pregnancy, it is important to investigate what factors underlie an early sexual debut. This study examines the association between implicit and explicit stereotypes, about the sexual double standard (SDS-stereotypes), and the age of the sexual debut. It also examines whether this association is different for boys and girls. Dutch adolescents (16 and 20 years old, N = 210), who have had their sexual debut, completed an online survey at school about what they think of the SDS-stereotypes and their own sexual experiences. A questionnaire based on the SASSY is used to measure explicit SDS-stereotypes and an Implication Association Task (IAT) is used to measure implicit SDS-stereotypes. A hierarchical multiple regression analysis showed that there is no significant association between explicit as well as implicit SDS-stereotypes and the age of the sexual debut. Additionally, the associations were not different for boys and girls. Thus, explicit as well as implicit SDS-stereotypes did not play a role in the age of the sexual debut and there were no gender differences in this association. There is also no gender difference in the sexual debut of adolescents. The absence of a gender difference in sexual debut could possibly be explained by the small age range of the adolescents. A possible explanation for the not significant association could be that the Netherlands has increasingly become a gender-egalitarian country in which SDS-stereotypes are less traditional. As a result, adolescents may behave less obedient to traditional SDS-stereotypes, which allows girls to be as (un)affected by the SDS-stereotypes as boys. Therefore, more research is required.

Keywords: sexual double standard, explicit SDS-stereotypes, implicit SDS-stereotypes, sexual debut, adolescence

Inleiding

De seksuele ontwikkeling is een belangrijk onderdeel van de adolescentie (de Graaf, Kruijer, van Acker & Meijer, 2012). In het begin van de adolescentie hebben jongeren in Westerse landen vaak nog niet gekust, wat als eerste seksuele mijlpaal wordt gezien. Aan het eind van de adolescentie hebben diezelfde jongeren vaak al ervaring met geslachtsgemeenschap. Het hebben van geslachtsgemeenschap voor de eerste keer wordt in dit onderzoek het seksueel debuut genoemd. De afgelopen decennia zijn adolescenten wereldwijd steeds jonger seksueel actief, hoewel dit in Nederland minder het geval lijkt (Wells & Twenge, 2005). Er zijn nog steeds Nederlandse jongeren die hun seksueel debuut voor 16 jaar hebben, maar dit zijn er minder dan voorheen, namelijk nog maar 29,1% (de Graaf, Nikkelen, van den Borne, Twisk & Meijer, 2017). De gemiddelde leeftijd van het seksueel debuut van Nederlandse adolescenten in 2012 was 16.6 jaar (de Graaf, Kruijer, van Acker & Meijer, 2012), wat in 2017 al gestegen was naar een gemiddelde leeftijd van 18 jaar (de Graaf, Nikkelen, van den Borne, Twisk & Meijer, 2017). Uit dezelfde studie blijkt deze verschuiving niet te verklaren, het is echter een positieve bevinding dat de leeftijd van het seksueel debuut is toegenomen. Een seksueel debuut op een jonge leeftijd brengt namelijk risico's met zich mee, zoals een tienerzwangerschap (van de Bongardt, Reitz & Dekovic, 2015). Op jonge leeftijd lijken adolescenten over het algemeen cognitief niet klaar te zijn voor veilige en gewenste geslachtsgemeenschap (Dixon-Mueller, 2008). Daarnaast zijn jonge adolescenten vaak impulsiever (Steinberg et al., 2008), hebben minder kennis over de risico's (de Graaf, Kruijer, van Acker & Meijer, 2012), zijn minder zelfverzekerd, gevoeliger voor sociale druk en vertonen vaker seksueel risicogedrag (Sumter, Bokhorst, Steinberg & Westenberg, 2009). Vanwege de negatieve gevolgen van een vroeg seksueel debuut is het belangrijk om te onderzoeken welke factoren hieraan ten grondslag liggen. In deze studie wordt de relatie van de traditionele seksuele dubbele standaard-stereotypen, zowel expliciet als impliciet, tot de leeftijd van het seksueel debuut onderzocht. Daarnaast wordt onderzocht of deze relatie verschillend is voor jongens en meisjes.

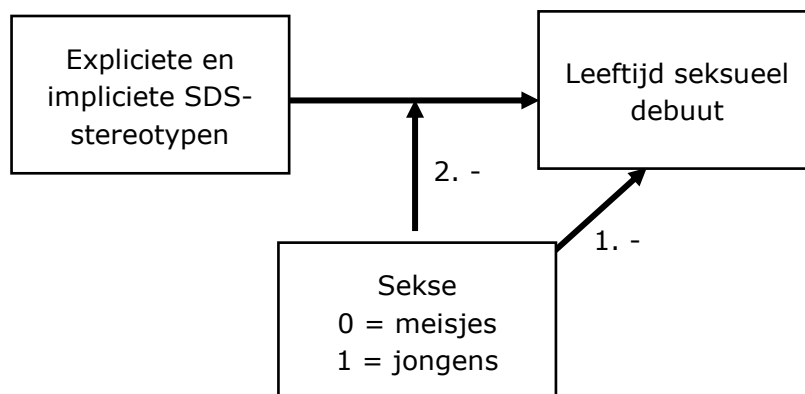
Allereerst blijkt uit literatuur een duidelijk sekseverschil in seksueel debuut, waarbij jongens op een jongere leeftijd voor de eerste keer geslachtsgemeenschap hebben dan meisjes (van de Bongardt, Reitz & Dekovic, 2015). Dit kan verklaard worden door de manier waarop jongens en meisjes verschillend worden beoordeeld voor hetzelfde seksuele gedrag, ook wel de seksuele dubbele standaard genoemd (SDS; Peterson & Hyde, 2010). In de westerse cultuur wordt verwacht dat jongens meer seksueel actief zijn en meisjes passief en toegevend moeten zijn (Kreager & Staff, 2009). Dit houdt in dat jongens eerder seksueel actief zijn en dus op een jongere leeftijd een seksueel debuut hebben dan meisjes. Deze traditionele verwachtingen over mannen en vrouwen ten opzichte van seksueel gedrag zijn de SDS-stereotypen (Emmerink,

Vanwesenbeeck, van den Eijnden & ter Bogt, 2016). Deze SDS-stereotypen kunnen worden ingedeeld in expliciete en impliciete SDS-stereotypen (Gawronski & Creighton, 2013). De expliciete SDS-stereotypen zijn de uitingen en het bewust denken over en handelen naar deze SDS-stereotypen (Schneider & Shiffrin, 1997). Het zijn openlijk uitgedrukte stereotypen die onder bewuste controle staan (Greenwald, Poehlman, Uhlmann & Banaji, 2009). Impliciete SDS-stereotypen zijn onbewuste denkbeelden (Emmerink, Vanwesenbeeck, van den Eijnden, van Lankveld & Ter Bogt, 2018), die relatief ontoegankelijk zijn voor het bewustzijn en niet vrijwillig gestopt kunnen worden (Gawronski & Bodenhausen, 2006). Deze studie richt zich op beide stereotypen, omdat verschillende studies aantonen dat expliciete SDS-stereotypen een sterke correlatie hebben met uitkomsten van gedrag (Greenwald et al., 2009; Oswald, Mitchell, Blanton, Jaccard & Tetlock, 2015) en impliciete SDS-stereotypen betere voorspellers zijn van gedrag met betrekking tot sociaal gevoelige onderwerpen als sekse, ras en seksualiteit (Greenwald, McGhee & Schwartz, 1998; Thompson, O'Sullivan, Byers & Shaughnessy, 2014).

Zowel de expliciete als impliciete SDS-stereotypen zijn mogelijk gerelateerd aan het seksueel debuut van jongens en meisjes (Zaikman & Marks, 2017). Stereotypen sturen de adolescenten in een bepaald gedragspatroon, omdat adolescenten die overeenkomstig gedrag vertonen meer geaccepteerd worden door leeftijdsgenoten dan adolescenten die geen overeenkomstig gedrag vertonen (Kreager, Staff, Gauthier, Lefkowitz & Feinberg, 2016). Dit verklaart waarom jongens en meisjes zich anders gedragen, door beïnvloeding van zowel expliciete als impliciete SDS-stereotypen. Op basis hiervan wordt verwacht dat bij meisjes SDS-stereotypen gerelateerd zijn aan een later seksueel debuut, omdat dit seksuele gedrag aansluit bij de SDS-stereotypen voor meisjes; passief seksueel gedrag. Bij jongens wordt verwacht dat de SDS-stereotypen zijn gerelateerd aan vroeg seksueel debuut, omdat het seksuele gedrag aansluit bij traditionele SDS voor jongens; actief seksueel gedrag. Tevens kan het seksuele gedrag worden verklaard door de Gender Schema Theorie (Bem, 1981). Volgens deze theorie ontwikkelen kinderen cognitieve schema's zodra ze merken dat de maatschappij verdeeld is in categorieën van mannen en vrouwen. Door deze schema's negeert het kind alle informatie die niet hoort bij zijn categorie, waardoor het enkel doet wat bij de eigen categorie hoort (Martin & Halverson, 1981). Deze schema's beïnvloeden het gedrag van adolescenten, waaronder het seksuele gedrag. Doordat vanuit de SDS van jongens verwacht wordt dat ze meer seksueel actief zijn dan meisjes, kan er een link worden gelegd met de leeftijd van het seksueel debuut. In de bovenstaande studies is geen onderscheid gemaakt tussen de impliciete en expliciete SDS-stereotypen in relatie tot het seksueel debuut van jongens en meisjes, wat dit onderzoek vernieuwend maakt.

Hierdoor kunnen zowel bewuste als onbewuste processen met elkaar vergeleken worden, wat mogelijk leidt tot een verschil in de relatie met het seksueel debuut.

De onderzoeksvraag die in deze studie wordt onderzocht luidt als volgt: "Is de relatie tussen, zowel expliciete als impliciete, SDS-stereotypen en het seksueel debuut van adolescenten anders voor jongens dan voor meisjes?". Deze studie draagt bij aan een duidelijker beeld over zowel de impliciete als expliciete SDS-stereotypen in relatie tot het seksueel debuut van adolescenten in Nederland. De uitkomsten en kennis uit deze studie kunnen gebruikt worden als basis voor het geven van seksuele voorlichting en interventies op scholen, waarbij SDS-stereotypen mogelijk moeten worden opgenomen in het programma om een vroeg seksueel debuut te voorkomen. Naar aanleiding van bovenstaande literatuur wordt verwacht dat (1) jongens jonger zijn dan meisjes tijdens hun seksueel debuut. Daarnaast wordt verwacht dat (2) meer traditionele expliciete en impliciete SDS-stereotypen bij meisjes gerelateerd zijn aan een latere leeftijd van seksueel debuut en bij jongens zijn meer traditionele expliciete en impliciete SDS-stereotypen gerelateerd aan een jongere leeftijd van seksueel debuut. Deze verwachtingen worden in figuur 1 als conceptueel model weergegeven.

Figuur 1. Conceptueel model van de onderzoeksvraag

Methode

Participanten

De populatie van deze studie zijn Nederlandse adolescenten in de leeftijd van 16 tot 20 jaar die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap. De steekproef is geworven door bachelor- en masterstudenten van de Universiteit Utrecht, onder begeleiding van dr. J. J. Endendijk. Deze studenten hebben, door middel van een gemakssteekproef, in hun eigen omgeving middelbare- en MBO scholen benaderd voor deelname aan deze studie. De scholen zijn persoonlijk of via de mail uitgenodigd voor deelname aan de vragenlijst. De totale steekproef voor deze studie bestaat uit 210 adolescenten, die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap, tussen de 16 en 20 jaar met een gemiddelde leeftijd van 17.42 (SD = 1.04), waarvan 57,1% meisjes en 42,9% jongens. Van alle participanten volgden 49% onderwijs op mavo/mbo, 32.4% op havo, 17.1% op vwo en 1.5% op gymnasium. Uit de steekproef had 77,6% van de participanten een Nederlandse achtergrond, 1% een Turkse achtergrond, 5,7% een Surinaamse achtergrond, 0,5% een Aziatische achtergrond, 5,2% een Indonesische/Molukse achtergrond en 10% had een andere achtergrond. Dit maakt de steekproef een goede afspiegeling van de populatie.

Procedure

Voor deze studie is er voor een correlatieve kwantitatief onderzoek gekozen, omdat er gestreefd is naar het verklaren van de relatie tussen SDS-stereotypen en het seksueel debuut. De Facultaire Ethische Toestemmingscommissie heeft voor deze studie toestemming gegeven. De participanten die instemden mee te werken aan het toetsingsonderzoek werden middels een flyer geïnformeerd. De data is verzameld door de participanten eenmalig een online en anonieme vragenlijst in te laten vullen. Bij de eerste vraag van deze vragenlijst gaven de participanten toestemming om mee te werken aan deze studie en voor het gebruik van hun respons. Vanwege de leeftijd van de adolescenten is toestemming van ouders niet noodzakelijk. Daarnaast hebben de participanten vragen beantwoord over hoe zij denken over SDS-stereotypen, welke SDS-stereotypen terug te zien zijn en welke seksuele ervaringen zij hebben. Het invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 30 tot 45 minuten. De vragenlijst is in de klas afgenomen onder begeleiding van de onderzoeker, daarnaast was de docent aanwezig. Voor de deelname aan deze studie hebben de participanten geen beloning ontvangen.

Instrumenten

Expliciete SDS-stereotypen. Voor het meten van de expliciete SDS-stereotypen is er gebruik gemaakt van een vragenlijst gebaseerd op de SASSY (Emmerink et al., 2016). De items uit de originele SASSY zijn aangepast om het volledige scala van mogelijke SDS-stereotypen te kunnen beoordelen. In de vragenlijst voor deze studie, bestaande uit 16 items, worden verwachtingen gemeten over het seksuele gedrag van mannen en vrouwen. In de items zijn 12 mannelijke rollen (initiatief nemen tot seks, een

dominante rol innemen bij seks) en 4 vrouwelijke rollen opgenomen (seks weigeren, bezig zijn met er aantrekkelijk uitzien). De items werden beantwoord middels een driepuntschaal met (1) meer verwacht bij jongens/mannen, (2) meer verwacht bij meisjes/vrouwen en (3) bij beiden evenveel/beiden niet. De items uit deze vragenlijst zijn zodanig gehercodeerd dat positieve scores (+1) traditionele verwachtingen over het seksuele gedrag van mannen en vrouwen vertegenwoordigen (mannen nemen vaker initiatief tot seks), neutrale scores (0) vertegenwoordigen egalitaire verwachtingen over het seksuele gedrag van mannen en vrouwen en negatieve scores (-1) vertegenwoordigen omgekeerde verwachtingen over het seksuele gedrag van mannen en vrouwen (vrouwen nemen vaker initiatief tot seks). De scores op de gehercodeerde items zijn samengenomen tot een gemiddelde score die samen de schaal voor expliciete SDS-stereotypen vormen. Positieve scores op deze schaal geven traditionele SDS-stereotypen weer, negatieve scores geven omgekeerde SDS-stereotypen weer en scores rond de nul geven egalitaire stereotypen over de SDS weer. De SASSY heeft een goede validiteit evenals een goede betrouwbaarheid met een Cronbach's alfa van .90 (Emmerink et al., 2016). De betrouwbaarheid van de vragenlijst in deze studie is voldoende met een Cronbach's alfa van 0.68.

Impliciete SDS-stereotypen. Voor het meten van de impliciete SDS-stereotypen van adolescenten is gebruik gemaakt van een impliciete associatietoets (IAT; Nosek, Banaji & Greenwald, 2002). Deze toets meet, door middel van congruente en incongruente blokken, automatische associaties tussen seksueel actieve en seksueel passieve concepten enerzijds en jongens- en meisjesnamen anderzijds. Onder seksueel actieve concepten vallen onder andere masturberen, vreemdgaan, one-night-stand en scharrels. Onder seksueel passieve concepten vallen onder andere maagd, preuts, kuis en trouw. In de congruente blokken moeten participanten seksueel actieve concepten en jongensnamen sorteren in de categorie 'jongen en seksueel actief' en in de categorie 'meisje en seksueel passief' moeten seksueel passieve concepten en meisjesnamen worden gesorteerd. In de incongruente blokken moeten participanten seksueel passieve concepten en jongensnamen sorteren in de categorie 'jongen en seksueel passief' en in de categorie 'meisje en seksueel actief' moeten seksueel actieve concepten en meisjesnamen worden gesorteerd. De participanten moeten de stimuli zo snel en nauwkeurig mogelijk sorteren door op de juiste toetsen, horend bij de twee categorieën, van het toetsenbord te drukken. Om mogelijke volgorde-effecten van de presentatie van congruente en incongruente blokken te verminderen, wordt de volgorde van de blokken tussen participanten gevarieerd door ze willekeurig toe te wijzen aan een van de twee IAT-versies: eerst congruent of incongruent. Het verbeterde algoritme van Greenwald, Nosek en Banaji (2003) voor de scores wordt gebruikt om het niveau van impliciete SDS-stereotypen van elke participant te bepalen. Traditionele impliciete SDS-stereotypen

zijn aanwezig wanneer een participant gemakkelijker vrouwen associeert met seksueel passief en mannen met seksueel actief, dan vrouwen met seksueel actief en mannen seksueel passief (positieve score, +). Omgekeerde impliciete SDS-stereotypen zijn aanwezig wanneer een participant vrouwen gemakkelijker associeert met seksueel actief en mannen met seksueel passief, dan vrouwen met seksueel passief en mannen met seksueel actief (negatieve score, -). Gelijkwaardige impliciete SDS-stereotypen zijn aanwezig wanneer participanten even gemakkelijk vrouwen met seksueel actief en mannen met seksueel passief associëren als vrouwen met seksueel passief en mannen met seksueel actief (score rond 0). Uit eerder onderzoek blijkt dat de IAT een goede betrouwbaarheid heeft met een Cronbach's alfa van 0.7 tot 0.9 (Greenwald & Nosek, 2001) De betrouwbaarheid is hiermee voldoende.

Leeftijd seksueel debuut. De leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten is bepaald door de vraag 'Heb je wel eens seks gehad met iemand?' waarbij seks wordt gedefinieerd als: alles van aanraken en strelen tot geslachtsgemeenschap (van de Bongardt, de Graaf, Reits & Dekovic, 2014). Er wordt eerst gevraagd met welke seksuele handelingen de adolescent ervaring heeft, wanneer de adolescent 'ja' heeft geantwoord op vaginale of anale seks wordt gevraagd naar de leeftijd van de eerste keer seks. De leeftijd van de eerste keer seks is gebruikt als leeftijd van het seksueel debuut.

Analyses

De data is geanalyseerd doormiddel van Statistical Product and Service Solution (SPSS) versie 24. Om de data te beschrijven worden de beschrijvende statistieken van de variabelen opgevraagd waarmee de gemiddelden en standaarddeviaties geanalyseerd kunnen worden. De Pearson rangcorrelatie is opgevraagd om correlatiecoëfficiënten te analyseren. Tevens is de t-toets opgevraagd om het verschil tussen sekse en SDS-stereotypen op het seksueel debuut te analyseren. Er wordt twee keer een multipele hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd om de moderatie te toetsen. Deze analyse wordt één keer voor expliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut uitgevoerd en één keer voor impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut uitgevoerd. Voordat de regressieanalyse kon worden uitgevoerd, zijn de variabelen expliciete SDS-stereotype en impliciete SDS-stereotypen gecentreerd. In stap 1 van de analyse worden deze gecentreerde variabelen en de variabele sekse toegevoegd om te bepalen of deze met de leeftijd van het seksueel debuut samenhangen. Daarna worden de gecentreerde variabelen gebruikt om interactietermen te maken tussen expliciete SDS-stereotypen en sekse en tussen impliciete SDS-stereotypen en sekse. Deze interactietermen zijn toegevoegd in stap 2 om moderatie te toetsen.

Resultaten

Beschrijvende Statistieken en Data-inspectie

Voordat een hiërarchische multipale regressieanalyse werd uitgevoerd, zijn eerst de assumpties getoetst om te kijken of de assumpties niet geschonden zijn. Door middel van een visuele inspectie van een histogram en scatterplot, kan geconcludeerd worden dat er aan de assumpties van normaliteit, homoscedasticiteit en lineariteit is voldaan. Ook is er geen sprake van uitbijters. Aan de assumptie met betrekking tot een niet te hoge multicollineariteit is voldaan voor de variabelen expliciete SDS-stereotypen, impliciete SDS-stereotypen en sekse ($VIF= 1.015$), maar geschonden bij de interactieterm ($VIF= 10.16$).

In tabel 1 staan de beschrijvende statistieken van de studievariabelen weergegeven. De bivariate correlatie in tabel 1 liet zien dat er geen significant verband is gevonden tussen de expliciete SDS-stereotypen en impliciete SDS-stereotypen, de expliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut en tussen impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut. De gemiddelde scores voor de expliciete SDS-stereotypen liggen voor zowel jongens als meisjes tussen een positieve en neutrale score, wat impliceert dat adolescenten enige mate van traditionele SDS-stereotypen hebben over het seksuele gedrag van mannen en vrouwen. De gemiddelde scores voor de impliciete SDS-stereotypen zijn voor zowel jongens als meisjes positieve scores, maar dichtbij de 0. Dit impliceert dat er geen of nauwelijks sprake is van traditionele impliciete SDS-stereotypen. De gemiddelde leeftijd van het seksueel debuut ligt bij zowel jongens als meisjes rond de 15 jaar.

Middels een onafhankelijke t-toets is het sekseverschil onderzocht voor de afhankelijke en onafhankelijke variabelen. Hieruit blijkt dat het verschil tussen jongens en meisjes op expliciete SDS-stereotypen van de adolescent niet significant was, $t(210) = 1.06$, $p = .293$. Tevens blijkt dat het verschil tussen jongens en meisjes op impliciete SDS-stereotypen van de adolescenten niet significant is, $t(208) = -1.78$, $p = .076$. Daarnaast is de leeftijd van het seksueel debuut niet significant verschillend voor jongens en meisjes, $t(210) = -0.15$, $p = .884$.

Tabel 1. *Gemiddelden, standaarddeviaties en Pearson correlatiecoëfficiënten*

	1	2	3	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>) Meisjes	<i>M</i> (<i>SD</i>) Jongens	Range
1. Expliciete SDS-Stereotypen	-			0.47 (0.24)	0.48 (0.24)	0.45 (0.24)	-1 - 1
2. Impliciete SDS-Stereotypen	.07	-		0.12 (0.36)	0.08 (0.33)	0.17 (0.38)	-.74 - .96
3. Leeftijd seksueel debuut	.04	-.07	-	15.56 (1.36)	15.55 (1.35)	15.57 (1.38)	11 - 19

Noot. *M* = gemiddelde, *SD* = standaarddeviatie

Moderatie van de Relatie tussen Expliciete SDS-stereotypen en Leeftijd Seksueel Debuut Door Sekse

In de eerste stap van de regressieanalyse zijn de variabelen expliciete SDS-stereotypen en sekse opgenomen. In stap twee is naast de variabelen expliciete SDS-stereotypen en sekse een toevoeging van de interactie tussen expliciete SDS-stereotypen en sekse opgenomen. De ongestandaardiseerde coëfficiënten (*B*), de ongestandaardiseerde standaardfouten (*SE*) en gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) voor iedere predictor en iedere stap in de regressieanalyse staan weergegeven in tabel 2.

De toevoeging van de variabelen expliciete SDS-stereotypen en sekse in stap 1 leidde tot een niet significant model ($F(2, 207) = 0.14, p = .868$). Hieruit blijken zowel expliciete SDS-stereotypen als sekse geen significante voorspeller voor de leeftijd van het seksueel debuut. Dit betekent dat expliciete SDS-stereotypen en sekse niet significant gerelateerd zijn aan de leeftijd van het seksueel debuut en dat er dus geen sekseverschil is in de leeftijd van het seksueel debuut. Deze stap verklaard een niet significante 0% van de variantie van de leeftijd van het seksueel debuut. In hypothese 1 werd verwacht dat jongens jonger zijn dan meisjes tijdens hun seksueel debuut, de resultaten sluiten hier echter niet bij aan.

In stap 2 leidde de toevoeging van de interactieterm tussen expliciete SDS-stereotypen en sekse tot een niet significant model ($F(3, 206) = 0.34, p = .796$). Hieruit blijkt dat de interactieterm geen significante voorspeller is voor de leeftijd van het seksueel debuut. Deze stap leidde niet tot een significante toename in de verklaarde variantie van de leeftijd van het seksueel debuut. Dit betekent dat de relatie van de expliciete SDS-stereotypen tot de leeftijd van het seksueel debuut is niet anders voor jongens en meisjes. Hoewel in hypothese 2 verwacht werd dat meer expliciete SDS-

stereotypen bij meisjes gerelateerd zijn aan een latere leeftijd van seksueel debuut en bij jongens meer traditionele SDS-stereotypen gerelateerd zijn aan een jongere leeftijd, sluiten de resultaten hier niet bij aan.

Tabel 2. *Hiërarchische regressieanalyse: Expliciete SDS-stereotypen en sekse als voorspeller van de leeftijd seksueel debuut*

Predictor	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	ΔR^2
Stap 1				.00
Expliciete SDS-stereotypen	-0.20	0.40	-.04	
Sekse	0.02	0.19	.01	
Stap 2				
Expliciete SDS-stereotypen	-1.18	1.21	-.21	.00
Sekse	0.02	0.19	.01	
Expliciete SDS-stereotypen * sekse	0.69	0.80	.18	
R ² totaal na stap 2				.01

Noot. * $p < .05$, ** $p < .001$

Moderatie van de Relatie tussen Impliciete SDS-stereotypen en Leeftijd Seksueel Debuut Door Sekse

In de eerste stap van de regressieanalyse zijn de variabelen impliciete SDS-stereotypen en sekse opgenomen. Bij de tweede stap is naast de variabelen impliciete SDS-stereotypen en sekse een interactieterm toegevoegd tussen de impliciete SDS-stereotypen en sekse. De ongestandaardiseerde coëfficiënten (*B*), de ongestandaardiseerde standaardfouten (*SE*) en de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) staan voor iedere predictor en iedere stap in de regressieanalyse in tabel 3 weergegeven.

Het toevoegen van de variabelen impliciete SDS-stereotypen en sekse in stap 1, leidde tot een niet-significant model ($F(2,205) = 0.525, p = .592$). Hieruit blijken zowel impliciete SDS-stereotypen als sekse geen significante voorspeller voor de leeftijd van het seksueel debuut. Dit betekent dat impliciete SDS-stereotypen en sekse niet significant gerelateerd zijn aan de leeftijd van het seksueel debuut en dat er dus geen sekseverschil is in de leeftijd seksueel van het debuut. Deze stap verklaart een niet significante 1% van de variantie van de leeftijd van het seksueel debuut. In hypothese 1 werd verwacht dat jongens jonger zijn dan meisjes tijdens hun seksueel debuut. De resultaten sluiten hier echter niet bij aan.

In stap 2 leidde het toevoegen van de interactieterm tussen impliciete SDS-stereotypen en sekse tot een niet significant model ($F(3,204) = 0.549, p = .649$). Hieruit blijkt dat de interactieterm geen significante voorspeller is voor de leeftijd van het

seksueel debuut. Dit betekent dat de relatie tussen impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten, niet anders is voor jongens en meisjes. Deze stap leidde niet tot een significante toename in de verklaarde variantie van de leeftijd van het seksueel debuut. In hypothese 2 werd verwacht dat meisjes met meer traditionele impliciete SDS-stereotypen gerelateerd werd aan een latere leeftijd van het seksueel debuut en bij jongens meer traditionele impliciete SDS-stereotypen gerelateerd werd aan een jongere leeftijd van het seksueel debuut. Deze resultaten sluiten echter niet bij deze hypothesen aan.

Tabel 3. *Hiërarchische regressieanalyse: Impliciete SDS-stereotypen en sekse als voorspeller van de leeftijd seksueel debuut*

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	ΔR^2
Stap 1				.01
Impliciete SDS-stereotypen	-0.27	0.27	-.07	
Sekse	0.04	0.19	.02	
Stap 2				.00
Impliciete SDS-stereotypen	0.35	0.85	.09	
Sekse	0.05	0.19	.02	
Impliciete SDS-stereotypen * sekse	-0.42	0.54	-.17	
R ² totaal na stap 2				.01

Noot. * $p < .05$; ** $p < .001$

Discussie

In deze studie is de relatie tussen de traditionele expliciete en impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten onderzocht. Daarnaast werd onderzocht of deze relatie verschillend is voor jongens en meisjes. Tussen de traditionele expliciete en impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten is voor zowel jongens als meisjes geen relatie gevonden. Tevens was er geen verschil te zien in de leeftijd van het seksueel debuut tussen jongens en meisjes.

In tegenstelling tot de verwachting dat jongens jonger zijn dan meisjes tijdens hun seksueel debuut, werd in deze studie geen relatie gevonden tussen sekse en de leeftijd van het seksueel debuut. Dit resultaat komt niet overeen met eerder onderzoek, waaruit blijkt dat er een duidelijk sekseverschil in seksueel debuut is, waarbij jongens op een jongere leeftijd hun seksueel debuut beleven dan meisjes (van de Bongardt et al., 2015). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in huidige studie adolescenten tot 20 jaar zijn meegenomen, terwijl gesuggereerd wordt dat de adolescentiefase in veel Westerse landen tot 25 jaar loopt (Sawyer, Azzopardi, Wickremarathne & Patton, 2018). Het includeren van oudere adolescenten in het onderzoek geeft een grotere variatie in seksueel debuut, waardoor een mogelijk sekseverschil duidelijker is aan te tonen. Gezien het feit dat jongeren in Nederland gemiddeld 18 jaar zijn tijdens hun seksueel debuut (de Graaf et al., 2017), kan een bredere range van leeftijd daarom meer informatie geven over een mogelijke relatie tussen sekse en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten.

Ook de verwachting dat meer expliciete en impliciete SDS-stereotypen bij meisjes gerelateerd zijn aan een latere leeftijd van seksueel debuut en bij jongens meer traditionele expliciete en impliciete SDS-stereotypen gerelateerd zijn aan een jongere leeftijd van het seksueel debuut, sluit niet aan bij de resultaten. In huidige studie werd geen relatie gevonden tussen zowel de expliciete en de impliciete SDS-stereotypen en het seksueel debuut van adolescenten. Dit resultaat komt niet overeen met de literatuur die stelt dat zowel de expliciete als impliciete SDS-stereotypen mogelijk gerelateerd zijn aan het seksueel debuut van jongens en meisjes (Zaikman & Marks, 2017) en dat zij door deze SDS-stereotypen in een bepaald gedrag worden gestuurd (Kreager et al., 2016). De resultaten uit huidige studie kunnen verklaard worden doordat Nederland, maar ook de rest van de westerse culturen, steeds meer gender-egalitair zijn waarin SDS-stereotypen mogelijk minder traditioneel zijn (European Institute for Gender Equality, 2019). Hoewel er nog steeds genderspecifieke gedragingen en verwachtingen aanwezig zijn in de Westerse cultuur, zijn deze minder aanwezig dan in niet-westerse culturen (Arnett & Hughes, 2012). Hierdoor gedragen adolescenten zich mogelijk minder volgens de traditionele SDS-stereotypen en worden meisjes niet op een andere manier

door de SDS-stereotypen beïnvloedt dan jongens. Tevens komen de resultaten niet overeen met de Gender Schema Theorie van Bem (1981) die stelt dat de cognitieve schema's het gedrag van adolescenten beïnvloedt, waaronder het seksueel gedrag. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze schema's het seksueel gedrag niet beïnvloeden.

Er zijn een aantal beperkingen te noemen met betrekking tot huidige studie. Ten eerste is er gebruik gemaakt van een gemakssteekproef, waardoor de representativiteit van de resultaten voor de populatie adolescenten in Nederland in twijfel getrokken kan worden. Tevens is de range van de leeftijd in deze studie beperkt tot 20 jaar, hoewel uit literatuur blijkt dat de adolescentie een bredere range van leeftijd heeft (Sawyer et al., 2018) en uit eerder onderzoek blijkt dat de Nederlandse adolescenten steeds later hun seksueel debuut beleven (de Graaf et al., 2017). Doordat adolescenten ouder dan 20 niet meegenomen zijn in huidige studie, is deze data beperkt. Aangeraden wordt om in vervolgonderzoek te richten op een meer representatieve steekproef middels een aselechte steekproef en een brede range van de leeftijd voor meer betrouwbare resultaten. Ook kan aan de hand van een bredere range van leeftijd onderzocht worden of de leeftijd van adolescenten een verschil maakt in de manier waarop hun seksuele gedrag wordt beïnvloed door de traditionele SDS-stereotypen. Tot slot is er in deze studie sprake van correlacioneel onderzoek. Daardoor kunnen er geen uitspraken gedaan worden over causaliteit (Field, 2018). Doordat de gebruikte data afkomstig is van slechts één meetmoment, kunnen er geen beweringen worden gedaan over de richting van de relatie tussen SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut. Longitudinaal onderzoek die bidirectionele associaties tussen SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten onderzoekt, kan meer duidelijkheid geven over de richting van de relatie tussen SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut. Daarnaast kan het toevoegen van andere moderatoren dan alleen sekse in de relatie tussen SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut in een vervolgonderzoek mogelijk tot een significante uitkomst leiden.

Daarentegen is een sterk punt van deze studie dat het vernieuwend is, aangezien er niet eerder onderzoek is gedaan naar de relatie tussen de expliciete en impliciete SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten, gemodereerd door sekse. Dit levert informatie op over wel of niet gevonden relaties, wat een aanleiding kan geven tot vervolgonderzoek. Tevens is er in huidige studie onderscheidt gemaakt tussen de expliciete en impliciete SDS-stereotypen, waardoor zowel de bewuste (Greenwald et al., 2009) als de onbewuste processen (Gawronski & Bodenhausen, 2006) zijn meegenomen. Hierdoor konden deze processen in huidige studie vergeleken worden, wat mogelijk tot een verschil in de relatie met het seksueel debuut leidt. Daarnaast is de steekproef groot genoeg om een stabiele schatting van een correlatie tussen variabelen te kunnen maken (Field, 2018). Een ander sterk punt is dat er gebruik gemaakt is van

een anonieme online vragenlijst, wat de kans op sociaal wenselijke antwoorden bij gevoelige of persoonlijke vragen verkleint. De kans op sociaal wenselijke antwoorden wordt namelijk verhoogt, wanneer een onderzoeker de vragenlijst afneemt (Miller & Panjikaran, 2001). Tot slot beschikken de gebruikte vragenlijsten van de IAT en de SASSY over een voldoende betrouwbaarheid (Greenwald & Nosek, 2001; Emmerink et al., 2016).

Samenvattend impliceren de bevindingen in huidige studie dat SDS-stereotypen en sekse geen voorspellers zijn voor de leeftijd van het seksueel debuut. Er bestaat geen relatie tussen SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut en dit is niet anders voor jongens en meisjes. Het opnemen van de SDS-stereotypen in het programma voor seksuele voorlichting en interventies heeft wellicht geen toevoeging om een vroeg seksueel debuut te voorkomen. Omdat jongeren enige mate van expliciete SDS-stereotypen hebben, kunnen er andere negatieve gevolgen zijn voor de seksuele ontwikkeling die door deze denkbeelden ontstaan. Een volgende stap is het onderzoeken van de SDS-stereotypen en de leeftijd van het seksueel debuut van adolescenten waarbij de ontwikkelingsprocessen, die ten grondslag liggen aan het toepassen en tonen van SDS-stereotypen in gedrag, worden onderzocht. De resultaten hiervan kunnen gebruikt worden voor het ontwerpen van interventies die egalitaire SDS-stereotypen opnemen in het programma.

Referenties

- Arnett, J. J. & Hughes, M. (2012). *Human Development: A Cultural Approach* (3e ed.). New York: Pearson Education Limited.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: a cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. doi:10.1037/0033-295X.88.4.354
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J. & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Delft: Uitgeverij Eburon
- De Graaf, H., Nikkelen, S., van den Borne, M., Twisk, D. & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Uitgeverij Eburon
- Dixon-Mueller, R. (2008). How Young Is Too Young? Comparative Perspectives on Adolescent Sexual, Marital, and Reproductive Transitions. *Studies in Family Planning*, 39(4), 247-262. doi:10.1111/j.17284465.2008.00173.x
- Emmerink, P., Vanwesenbeeck, I., van den Eijnden, R. J., van Lankveld, J. J. D. M., & Ter Bogt, T. F. (2018). Een verkenning van de seksuele dubbele standaard bij adolescenten en jongvolwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 42(1), 8-13.
- Emmerink, P. M. J., Vanwesenbeeck, I., van den Eijnden, R. J. J. M. & ter Bogt, T. F. M. (2016). Psychosexual Correlates of Sexual Double Standard Endorsement in Adolescent Sexuality. *The Journal of Sex Research*, 53(3), 286-297, doi:10.1080/00224499.2015.1030720
- European Institute for Gender Equality. (2019) *Gender Equality Index*. Geraadpleegd van <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (5^e ed.). Londen: Sage Publications Ltd
- Gawronski, B. & Bodenhausen, G. V. (2006). Associative and Propositional Processes in Evaluation: An Integrative Review of Implicit and Explicit attitude Change. *Psychological Bulletin*, 132, 629-731. doi:10.1037/00332909.132.5.692
- Gawronski, B. & Creighton, L. A. (2013). Dual Process Theories. In D. E. Carlston (Red.), *The Oxford Handbook of Social Cognition* (pp. 282-312). *American Psychologist Association*. doi:10.1093/oxfordhb/9780199730018.013.0014
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E. & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring Individual Differences in Implicit Cognition: The Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1464-1480. doi:10.1037/0022-3514.74.6.1464

- Greenwald, A. G. & Nosek, B. A. (2001). Health of the Implicit Association Test at age 3. *Zeitschrift für Experimentelle Psychologie*, 48, 85–93. doi:10.1026//0949-3946.48.2.85
- Greenwald, A.G., Nosek, B.A. & Banaji, M.R. (2003). Understanding and Using the Implicit Association Test: I. An improved scoring algorithm. *Journal of personality and social psychology*, 85(2), 197-216. doi:10.1037/0022-3514.85.2.197
- Greenwald, A. G., Poehlman, T. A., Uhlmann, E. L. & Banaji, M. R. (2009). Understanding and Using the Implicit Association Test: III. Meta-analysis of predictive validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(1), 17–41. doi:10.1037/a001557
- Kreager, D. A. & Staff, J. (2009). The Sexual Double Standard and Adolescent Peer Acceptance. *Social Psychology Quarterly*, 72(2), 143-164. doi:10.1177/019027250907200205
- Kreager, D. A., Staff, J., Gauthier, R., Lefkowitz, E. S. & Feinberg, M. E. (2016). The Double Standard at Sexual Debut: Gender, Sexual Behavior and Adolescent Peer Acceptance. *Sex Roles: A Journal of Research*, 75(7-8), 377-392. doi:10.1007/s11199-016-0618-x
- Martin, C. L. & Halverson, C. F. (1981), A Schematic Processing Model of Sex Typing and Stereotyping in Children. *Child Development*, 52(4), 1119-1134. doi:10.2307/1129498
- Miller, T. W., & Panjikaran, K. J. (2001). *Studies in Comparability: The Propensity Scoring Approach*. Madison: University of Wisconsin-Madison.
- Nosek, B.A., Banaji, M.R. & Greenwald, A.G. (2002). Harvesting Implicit Group Attitudes and Beliefs From a Demonstration Website. *Group Dynamics, Theory, Research, and Practice*, 6(1), 101-115. doi:10.1037/1089-2699.6.1.101
- Oswald, F. L., Mitchell, G., Blanton, H. & Jaccard, J. (2015). Using the IAT to Predict Ethnic and Racial Discrimination: Small Effect Sizes of Unknown Societal Significance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108(4), 562-571. doi:10.1037/pspa0000023
- Peterson, J. L. & Hyde, J. S. (2010). A Meta-Analytic Review of Research on Gender Differences in Sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin*, 136, 21-138. doi:10.1037/a0017504
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The Age of Adolescence. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(3), 223-228. doi:10.1016/S2352-4642(18)30022-1
- Schneider, W. & Shiffrin, R. M. (1997). Controlled and Automatic Human information Processing: II. Perceptual Learning, Automatic Attending and a General Theory. *Psychological Review*, 84(2), 127–190. doi:10.1037/0033-295X.84.2.127

- Steinberg, L., Albert, D., Cauffman, E., Banich, M., Graham, S. & Woolard, J. (2008). Age Differences in Sensation Seeking and Impulsivity as Indexed by Behavior and Self-Report: Evidence for a Dual Systems Model. *Developmental Psychology*, 44, 1764-1778. doi:10.1037/a0012955
- Sumter, S. R., Bokhorst, C. L., Steinberg, L. & Westenberg, P. M. (2009). The Developmental Pattern of Resistance to Peer Influence in Adolescence: Will the Teenager Ever be Able to Resist? *Journal of Adolescence*, 32, 1009-1021. doi:10.1016/j.adolescence.2008.08.010
- Thompson, A. E., O'Sullivan, L. F., Byers, E. S. & Shaughnessy, K. (2014). Young Adults Implicit and Explicit Attitudes Towards the Sexuality of Older Adults. *Canadian Journal on Aging/La Revue Canadienne du Vieillissement*, 33(3), 259-270. doi: 10.1017/S0714980814000208
- Van de Bongardt, D., De Graaf, H., Reitz, E. & Dekovic, M. (2014). Parents as Moderators of Longitudinal Associations Between Sexual Peer Norms and Dutch Adolescents' Sexual Initiation and Intention. *Journal of Adolescent Health*, 55, 388-393. doi:10.1016/j.jadohealth.2014.02.017
- Van de Bongardt, D., Reitz, E. & Dekovic, M. (2015). *Vroeg seksueel debuut in Nederland*. In G. Smid (Red.), *Kind en adolescent: Intieme relaties en seksualiteit* (pp. 19-29). Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Vanwesenbeeck, I., Bakker, F., van Fulpen, M., Paulussen, T., Poelman, J. & Schaalma, H. (2003). Seks en seksuele risico's bij VMB-scholieren anno 2002. *Tijdschrift voor seksuologie*, 26, 30-39.
- Wells, B. E. & Twenge, J. M. (2005). Changes in Young People's Sexual Behavior and Attitudes, 1943-1999: A Cross-Temporal Meta-Analysis. *Review of General Psychology*, 9(3), 249-261. doi:10.1037/1089-2680.9.3.249